

Sinteza reakreditacije visokih učilišta u akademskoj godini 2010./2011.

Rujan, 2012

Sadržaj

0. UVOD	3
1. METODOLOGIJA.....	4
2. OPĆA ZAPAZANJA - BROJ, PROFIL I NAZIV PROGRAMA U POLJU EKONOMIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ	6
3. ANALIZA OCJENA KRITERIJA	8
4. ISHODI REAKREDITACIJE VISOKIH UČILIŠTA U AKADEMSKOJ GODINI 2010./2011. NA NACIONALNI SUSTAV VISOKO OBRAZOVANJA.....	10
5. POBOLJŠANJA I PREPORUKE	11
6. REGIONALNA RASPOSTRANJENOST	12

0. Uvod

Ovaj dokument obuhvaća sintezu postupka reakreditacije visokih učilišta koja izvode stručne i/ili sveučilišne studijske programe iz polja ekonomije, a koji je proveden u akademskoj godini 2010./2011. Po završetku navedenog postupka, Akreditacijski savjet Agencije za znanost i visoko obrazovanje usvojio je sva izvješća. Sukladno preporukama Europskog udruženja agencija za osiguravanje kvalitete, ENQA-e, AZVO je izradio sintezu provedenih vrednovanja, kako bi proveo metodološku analizu provedenog postupka te objedinio relevantne podatke i zaključke temeljene na izvješćima stručnih povjerenstava.

Ova sinteza temelji se na podacima prikupljenim u svrhu reakreditacije, a koja su dostavila sama visoka učilišta u dokumentu samoanaliza, zatim podacima koje prikuplja Agencija za znanost i visoko obrazovanje te izvješćima stručnih povjerenstava koja su ujedno objavljena na mrežnim stranicama AZVO-a.

Homogenost programa koje izvode visoka učilišta u ovom području omogućava komparaciju institucija u tom polju te bolji pregled nad poljem koje studira 28% (gotovo trećina) ukupne studentske populacije, što predstavlja značajan udio takvih diplomanata na tržištu rada.

1. Metodologija

U skladu s Postupkom reakreditacije visokih učilišta, Agencija za znanost i visoko obrazovanje je, po službenoj dužnosti i sukladno Planu reakreditacije visokih učilišta u akademskoj godini 2010./2011., provela vrednovanje 18 visokih učilišta koji izvođe programe u polju ekonomije. Članovi stručnog povjerenstva, hrvatski i strani, odabrani su na temelju javnog poziva objavljenog na mrežnim stranicama Agencije. Svako vrednovano visoko učilište moglo se očitovati na odabir stručnjaka te uložiti moguće primjedbe. Visoka učilišta bila su dužna napisati samoanalizu svojih aktivnosti u posljednjih 5 godina na posebnom obrascu koji je pripremio AZVO. Samoanaliza visokog učilišta, dostavljena na hrvatskom i engleskom jeziku, slala se članovima stručnog povjerenstva. Njihova je dužnost bila proučiti te iznijeti komentare na pročitano, kao i odrediti moguća pitanja koja bi se trebala postaviti tijekom posjeta vrednovanom visokom učilištu. Prije samog posjeta, članovi povjerenstva su prošli edukaciju tijekom koje su upoznati sa sustavom visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, zadacima, svrhom i postupkom reakreditacije te su dogovorili pitanja koja su kasnije bila postavljana tijekom posjeta.

Tijekom posjeta koji su, u pravilu, trajali dva dana, članovi povjerenstava su vodili svoje bilješke i zapažanja te su provjeravali ispunjavanje Kriterija za ocjenu kvalitete veleučilišta i visokih škola, odnosno Kriterije za ocjenu kvalitete visokih učilišta u sastavu sveučilišta. Zadnji dan posjeta svi članovi povjerenstva sudjelovali su u pisanju nacрта izvješća koja sadrže ocjenu kvalitete temeljenu na materijalima koje je vrednovano visoko učilište dostavilo u svrhu vrednovanja na saznanjima zamijećenim tijekom posjeta. Usuglašene verzije izvješća dostavljene su Agenciji za znanost i visoko obrazovanje, u pravilu, mjesec dana nakon posjeta.

Na navedena izvješća vrednovana visoka učilišta imala su mogućnost očitovanja, što su neka i učinila te je na temelju njih Akreditacijski savjet, stručno tijelo Agencije, donio neovisno mišljenje o izdavanju potvrde o ispunjavanju uvjeta za obavljanje djelatnosti, odnosno dijela djelatnosti, uskrati dopusnice za obavljanje djelatnosti, odnosno dijela djelatnosti te izdavanju pisma očekivanja s rokom uklanjanja nedostataka do tri godine uz mogućnost prigovora vrednovane institucije, nakon čijeg razmatranja se donijela akreditacijska preporuka. Svoje mišljenje Akreditacijski savjet temeljio je na izvješću stručnog povjerenstva, očitovanju visokog učilišta na izvješće, kao i na analizi uvjeta izvođenja (nastave).

Konačna je ocjena kvalitete reakreditacije javna te su izvješća javno objavljena na mrežnim stranicama Agencije za znanost i visoko obrazovanje. Nakon provedenog ciklusa reakreditacije izrađuje se sinteza u kojoj se navode glavne značajke vrednovanih institucija, opća zapažanja stručnih povjerenstava te podaci relevantni za sustav visokog obrazovanja.

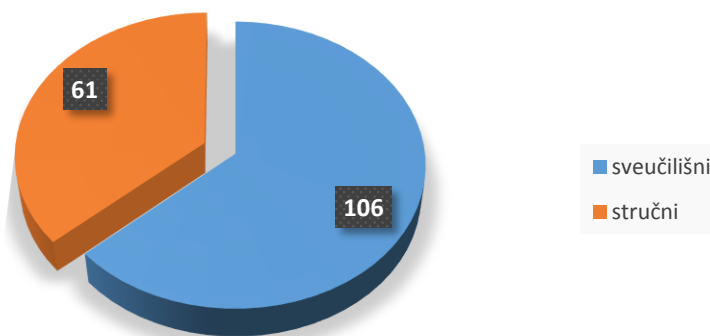

Sam postupak uključivao je 18 visokih učilišta iz polja ekonomije obuhvaćenih planom koji je donio Akreditacijski savjet Agencije za znanost i visoko obrazovanje 15. lipnja 2010. godine. Važno je naglasiti da u slučaju onih visokih učilišta koja su upisana u Upisnik znanstvenih organizacija nije reakreditirana njihova znanstvena djelatnost. Naime, znanstvena djelatnost će se reakreditirati na kraju ovog ciklusa reakreditacija, s obzirom da tijekom navedenog postupka institucija koja obavlja znanstvenu djelatnost treba dobiti, sukladno tome, i dopusnicu, ali je u izvješćima analizirana i komentirana njihova znanstvena aktivnost.

Ovim pristupom po prvi put se vrednovanjem obuhvatila većina institucija iz polja ekonomije (dok će ostale institucije biti vrednovane sukladno planu reakreditacije za 2012./2013.).

2. Opća zapažanja - broj, profil i naziv programa u polju ekonomije u Republici Hrvatskoj

U ovom znanstvenom polju, u odnosu na ukupan broj studijskih programa, postoji najviše studijskih programa – 167, od čega je 106 sveučilišnih i 61 stručni program. Takva situacija je indikativna i za potrebu određivanja smjera u kojem bi se, u okviru strateških odluka, trebalo promišljati visokoškolsko obrazovanje u ovom polju. Potrebno je izraditi detaljnu analizu potreba tržišta rada za ishodima učenja koja su poželjna te ih u skladu s tim integrirati u visokoškolske programe, kao i jasno razgraničiti ishode učenja koji se stječu završetkom studijskih programa stručnog, odnosno sveučilišnog profila. Sudeći po sadašnjem omjeru stručnih i sveučilišnih programa moguće je zaključiti da se na nacionalnoj razini u ovom polju u najvećoj mjeri potiče i obrazuje istraživački potencijal.

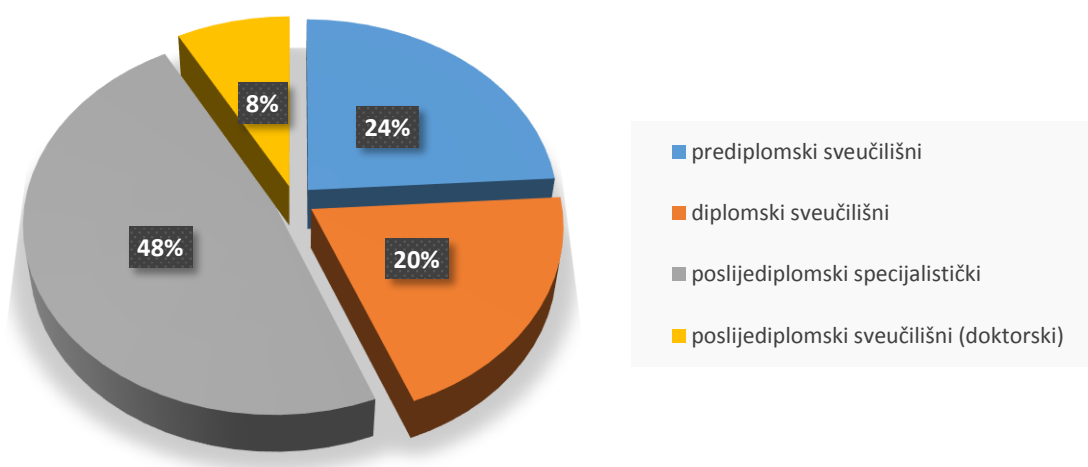

Graf 1: Odnos sveučilišnih i stručnih studijskih programa u RH u polju ekonomije

Samo pojmovno razgraničenje područja unutar polja ekonomije u hrvatskom sustavu visokog obrazovanja nije uvijek jasno i jednoznačno te stoga valja razmisliti o boljem definiranju područja koje se podrazumijeva pod pojmom ekonomije, poslovne ekonomije, a što pod pojmom poslovnog upravljanja. Sveučilišni studijski programi, od kojih su velika većina poslijediplomski specijalistički programi, imaju najčešće u svojem nazivu pojam ekonomija, dok stručni programi u svojim nazivima sadržavaju pretežno izraze menadžment, upravljanje i sl.

Odnos sveučilišnih i stručnih studijskih programa u korist sveučilišnih te sami nazivi programa u polju ekonomije upućuje na to da postoji sustavno proučavanje ekonomije kao znanosti, što rezultati vrednovanja, o kojima će biti riječ u daljnjem tekstu ne potvrđuju u cijelosti. Naime, ocjene kvalitete za znanstvenu produkciju ne potvrđuju znanstvenu orijentaciju ovakvih studija, unatoč nazivima studijskih programa koji se odnose na pojam ekonomija.

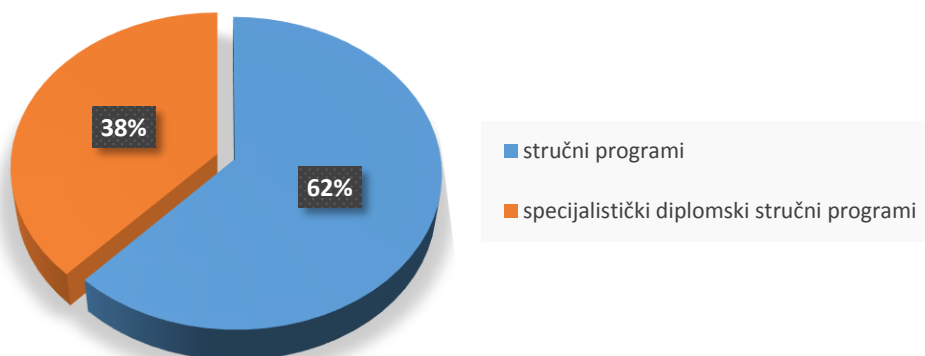
Na temu naziva i profila studijskih programa te ishoda učenja koji se po završetku takvih programa stječu često se otvaraju rasprave među stručnjacima u tom polju u nacionalnom okviru, za sada još uvijek bez jednoznačnih rezultata.

Graf 2: Postotak broja programa iz polja ekonomije na različitim razinama sveučilišnih studija

Omjer različitih razina unutar broja sveučilišnih studijskih programa prikazan u Grafu 2 može ukazivati i na način na koji je proveden bolonjski koncept čija se ideja temelji na stjecanju općih ishoda učenja na preddiplomskoj razini, zatim specifičnih na drugoj, diplomskoj razini te konceptualnih i istraživačkih na trećoj razini. U hrvatskom slučaju, dok preddiplomski i diplomski studij, generalno gledajući, predstavljaju integrirani studij, vjerojatno iz tradicijskih razloga, u slučaju formiranja sveučilišnih studija u polju ekonomije uočljivo je da treća razina, zapravo predstavlja usmjerenje, koje u bolonjskom konceptu pripada drugoj razini te da u nju spada gotovo polovica svih sveučilišnih programa iz ovog polja. Takva struktura studijskih programa unutar sveučilišne grupe zasigurno generira problem neprepoznatljivosti specijalističkog poslijediplomskog studijskog programa na međunarodnoj, ali i nacionalnoj razini. Štopak uzrokuje dodatne teškoće prilikom adekvatnog vrednovanja diplomanata ove razine na tržištu rada. Takav princip ustroja sveučilišnih programa ne

zatičemo u nacionalnim sustavima unutar Europskog sustava visokog obrazovanja, što se može odraziti i na međunarodnu mobilnost koja je već i sada, prema izvješćima stručnih povjerenstava, dosta nisko ocijenjena.

Graf 3: postotak programa iz polja ekonomije na različitim razinama stručnih studija

U slučaju stručnih studijskih programa uočavamo da i Hrvatska prati međunarodne trendove prilikom pokretanja stručnih studija na privatnih visokim učilištima pa tako većina (63%) studenata koji studiraju na tom tipu visokih učilišta, studira studijske programe u polju ekonomije.

Ovakvi omjeri studenata u ukupnoj studentskoj populaciji koji studiraju u navedenom polju stavljaju pred njihove izvođače zahtjeve visoke kvalitete i odgovornosti jer je njihov udio u cjelokupnoj akademskoj zajednici te na tržištu rada vrlo velik. Isto tako, zbog toga što ovi programi predstavljaju gotovo trećinu visokoškolskog sustava Republike Hrvatske (po broju studenata i broju programa) te ujedno i visoko obrazovane radne snage, nužno je dodatno analizirati i strateški razmotriti sve aspekte visokog obrazovanja u ovom polju.

3. Analiza ocjena kriterija

Kriteriji za ocjenu kvalitete visokih učilišta u sastavu sveučilišta i Kriteriji za ocjenu kvalitete veleučilišta i visokih škola koji se međusobno razlikuju su grupirani u sedam glavnih područja:

1. upravljanje visokim učilištem i osiguravanje kvalitete
2. studijski programi
3. studenti
4. nastavnici

5. znanstvena i stručna djelatnost/stručna i istraživačka djelatnost (za ustanove koje nisu upisane u Upisnik znanstvenih organizacija)
6. mobilnost i međunarodna suradnja
7. resursi: stručne službe, prostor, oprema i financije.

Graf 4

Uz neka odstupanja, prema izvješćima stručnih povjerenstava, uočavamo da su studijski programi sveučilišnog i stručnog profila na nacionalnoj razini dosta homogeni – u pet od sedam kategorija prosječna ocjena provedenosti je uglavnom provedeno, a najlošijima točkama u polju ekonomije ocijenjeni su znanstvena i stručna djelatnost, odnosno stručna i istraživačka djelatnost te mobilnost i međunarodna suradnja.

Ukoliko promotrimo odvojeno ocjene kvalitete visokih učilišta, unatoč razlikama prema konceptu ocjenjivanja, vidimo da su kriteriji kvalitete na veleučilištima i visokim školama ocijenjeni kao uglavnom provedeni, dok su kriteriji koji sadržajno obuhvaćaju istu institucionalnu komponentu na fakultetima ocijenjeni kao djelomično provedeni, što daje prednost studijskim programima stručnog profila.

Graf 5

Potencijal i najveća snaga vrednovanih visokih učilišta koji izvode stručne programe u ovom polju leži u dobro koncipiranim studijskim programima te nastavnicima, gdje je većina kriterija, uz iznimku jednog visokog učilišta, ocijenjena kao uglavnom provedeno. Razlog takvoj općoj ocjeni je, prema izvješćima stručnih povjerenstava, svakako postojanje entuzijastičnog i stručnog nastavničkog podmlatka na odjelima na integriranim sveučilištima te sustavan rad na nastavničkim kompetencijama.

Isto tako, prijedlozi povjerenstava ističu da je potrebno još više potencirati prednosti svakog od vrednovanih visokih učilišta, kako bi došlo do veće diferencijacije i raznolikosti u profilu brojnih studijskih programa u ovom polju u okviru relativno male akademske zajednice te nacionalnog tržišta rada.

Ono u čemu su sva stručna povjerenstva suglasna jest nedostatak međunarodne prepoznatljivosti – na nastavnoj i na istraživačkoj razini. Nastavna se očituje u premaloj atraktivnosti ovih visokih učilišta stranim studentima te nedostatnim odlascima studenata s matične institucije u inozemstvo, dok se istraživačka očituje u prevelikom nastavnom opterećenju uzrokovanom velikim brojem studenata

uslijed previsokih upisnih kvota te nedovoljnom publiciranju međunarodno prihvatljivih znanstvenih radova.

Nadalje, postoji konsenzus u izvješćima oko potrebe revidiranja upisne politike u skladu s tržištem rada te potrebe ustrojavanja jednog od oblika praćenja diplomiranih studenata (alumnija), između ostalog, i u svrhu revidiranja studijskih programa prema stvarnim potrebama društva za visokim obrazovanjem u ovom polju.

Stručna povjerenstva zamijetila su znatna odstupanja od europskog prosjeka u omjeru nastavnika i studenata koji u nekim slučajevima prelazi 1:30, što je jedan od minimalnih kvantitativnih uvjeta propisanih Pravilnikom o sadržaju dopusnice te uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, izvođenje studijskog programa i reakreditaciju visokih učilišta (NN 24/10). U tom se kontekstu raspravljalo na nacionalnoj razini o povezanosti kvalitete nekog visokog učilišta i niskog omjera nastavnika i studenata te je Agencija za znanost i visoko obrazovanje izradila te na svojim mrežnim stranicama objavila tekst u tu svrhu prepoznavanja važnosti niskog omjera nastavnika i studenata.

4. Ishodi reakreditacije visokih učilišta u akademskoj godini 2010./2011. na nacionalni sustav visoko obrazovanja

Kao krajnji ishod navedenog postupka reakreditacije, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta za pet je institucija izdalo produljenje dopusnice, za pet pismo očekivanja, za šest pismo očekivanja sa zabranom upisa studenata u sljedeću akademsku godinu te su jedna institucija i 13 dislociranih studijskih programa dobili uskratu dopusnice. Rezultati, dakle, pokazuju dosta nisku razinu zadovoljenja minimalnih uvjeta na razini programa i institucija, što je rezultiralo njihovim gašenjem, dok su ostale institucije dobile smjernice za poboljšanje kvalitete, a pojedine pokazale i izvrsnost na nacionalnoj razini. Svakako jedan od kvalitativnih pokazatelja utjecaja reakreditacije na sustav je inicijativa za izvrsnost pomoću koje bi bilo moguće povećati međunarodnu vidljivost i prepoznatljivost hrvatskih institucija na europskoj i svjetskoj razini te potreba promišljanja o strategiji i financiranju znanosti i visokog obrazovanja.

Mišljenja Akreditacijskog savjeta - reakreditacije visokih učilišta provedene u akademskoj godini 2010./2011.	
Produljenje dopusnice	5 institucija
Pismo očekivanja	5 institucija
Pismo očekivanja sa zabranom upisa	6 institucije
Uskrata	1 institucija + 13 studijskih programa (dislociranih)

Tablica 1. Mišljenja Akreditacijskog savjeta - reakreditacije visokih učilišta u akademskoj godini 2010./2011.

5. Poboljšanja i preporuke

Jednako kako se vrednuju institucije i programi, vrednuje se i postupak reakreditacije – putem mehanizama komunikacije s visokim učilištima (sastanak s ravnateljima vrednovanih institucija), kroz ankete koje ispunjavaju visoka učilišta i članovi povjerenstava te putem analize cijelog sustava koja donosi sažeti prikaz provedenog ciklusa vrednovanja.

Rezultati anketa koje su ispunjavali članovi stručnih povjerenstava nakon provedenog postupka reakreditacije pokazuju da su najniže ocjenjeni primjenjivost standarda i kriterija (prosječnom ocjenom 3,88/5) te edukacija za članove povjerenstava (prosječnom ocjenom 3,75/5), dok je najbolje ocijenjena suradnja s Agencijom za znanost i visoko obrazovanje (prosječnom ocjenom 4,75/5) te sudjelovanje u postupku reakreditacije (prosječnom ocjenom 4,50/5).

Rezultati anketa koje su ispunila visoka učilišta pokazali su da je najlošije ocijenjena jasnoća i primjenjivost standarda i kriterija (prosječnom ocjenom 3,88/5), a najbolje stručnost i profil stručnog povjerenstva te sudjelovanje u postupku reakreditacije.

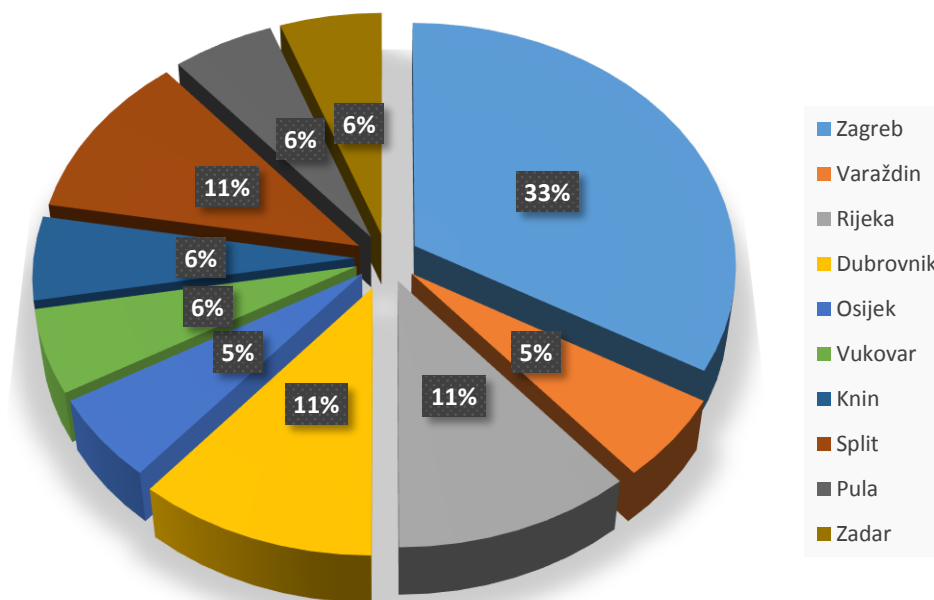
U skladu s rezultatima anketa te sastanka s ravnateljima vrednovanih institucija, dorađeni su dokumenti za postupak reakreditacije u svrhu poboljšanja njihove jasnoće i primjenjivosti te su takve izmjene usvojene na Akreditacijskom savjetu. U svrhu poboljšanja kvalitete edukacije za članove stručnih povjerenstava, Agencija za znanost i visoko obrazovanje je za koordinatore u postupku vrednovanja organizirala radionicu s gostovanjem inozemnog stručnjaka u tom području.

Iz perspektive vrednovanja institucija koje izводе studijske programe, ali i same metode njihova vrednovanja, reakreditacija osigurava vjerodostojnost hrvatskog obrazovnog sustava, uspješno potiče

inovacije u vrednovanju akademske kvalitete. U konačnici, ovakav model vrednovanja predstavlja izvrstan primjer državnog i akademskog partnerstva te pouzdanu i odgovornu samoregulaciju.

6. Regionalna raspostranjenost

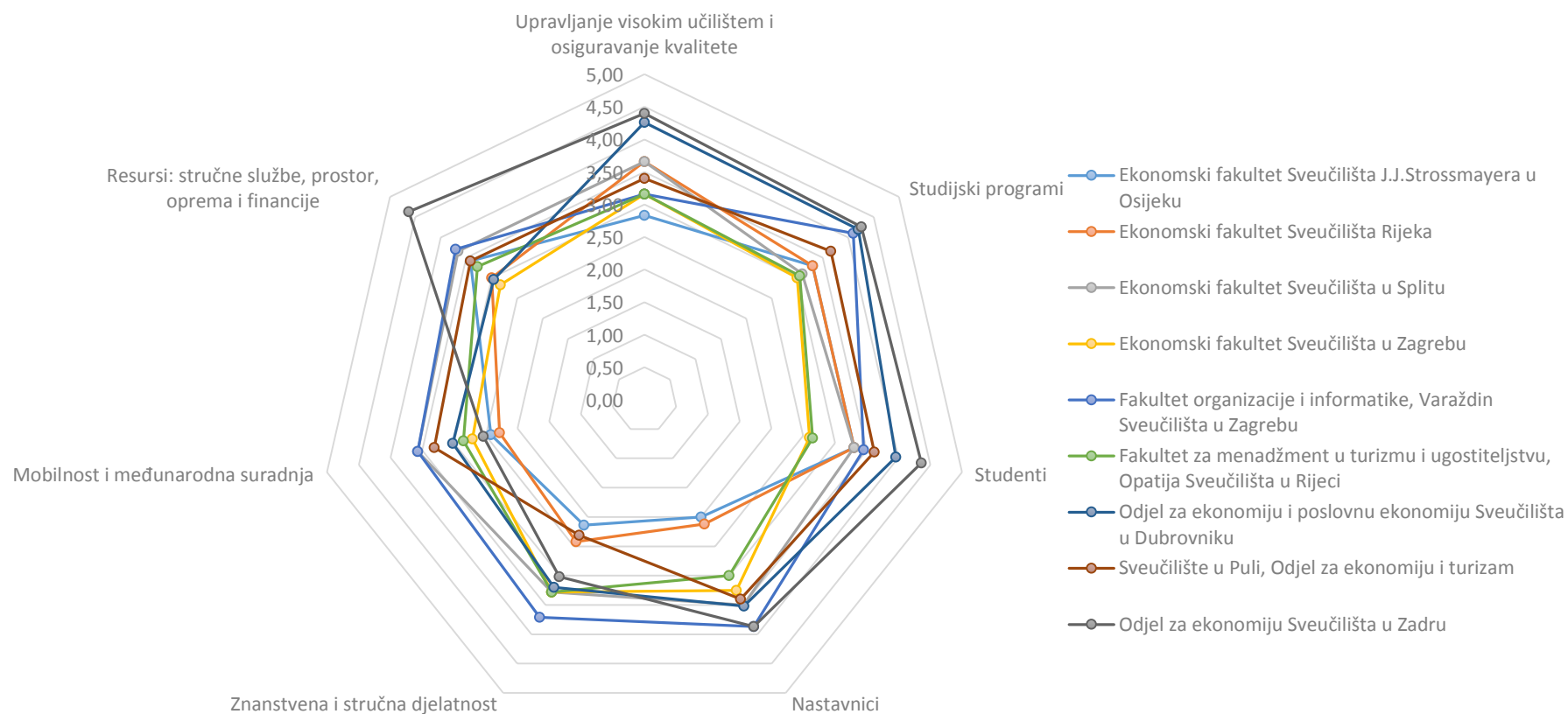
Visoka učilišta koja izvide studijske programe u polju ekonomije dobro su zastupljena u svim većim gradovima, što olakšava dostupnost ovih studijskih programa studentima iz svih dijelova Hrvatske. Unatoč ovoj činjenici, samo jedan manji postotak ovih učilišta ima suradnju s lokalnom zajednicom i ocijenjeno je relevantnim za gospodarski razvoj svoje regije. Često puta je slučaj da se potrebe tržišta rada za kadrom koji se obrazuje na programima iz polja ekonomije nedovoljno prate i analiziraju na samim visokim učilištima. Dobra regionalna zastupljenost te dostupnost, veliki udio studentske populacije uključene u programe ovog polja te veliki broj studijskih programa stavlja pred izvođače ovih studijskih programa veliku odgovornost kvalitetnog visokoškolskog obrazovanja koje postiže one ishode učenja koji su relevantni i nužni za hrvatsko te europsko tržište rada.

Graf 6: broj vrednovanih visokih učilišta u području polju ekonomije u pojedinom gradu

Graf 4: Usporedba ocjena pojedinih standarda veleučilišta i visokih škola

Graf 5: Usporedba ocjena pojedinih standarda visokih učilišta u sastavu sveučilišta